

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО АННА ТОДОРОВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 23302/03)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

24 май 2011 г.

ВЛЯЗЛО В СИЛА

24/08/2011 г.

*Решението е влязло в сила на основание член 44 ал. 2 от Конвенцията.
Същото може да е предмет на редакционен преглед.*

По делото на Анна Тодорова с/у България,
Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение),
заседаващ в състав, състоящ се от следните лица:
Николас Браца (Nicolas Bratza), *Председател*,
Лех Гарлицки (Lech Garlicki),
Лиляна Мийович (Ljiljana Mijović),
Свере Ерик Йебенс (Sverre Erik Jebens),
Здравка Калайджиева,
Небойша Вучинич (Nebojša Vučinić),
Винсент А. де Гаetano (Vincent A. De Gaetano), *съдии*,
и Фатош Арачи (Fatoş Araci), *заместник-секретар на отделението*,
След тайно съвещание, проведено на 3 май 2011 г.,
Постановява следното решение, прието на същата дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 23302/03) срещу Република България, подадена в Съда съгласно чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) на 18 юли 2003 г. от българската и белгийска гражданка – г-жа Анна Николова Тодорова (жалбоподателката).

2. Жалбоподателката се представлява от г-н С. Янков, адвокат, практикуващ в Пловдив, България. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент, г-жа М. Димова от Министерство на правосъдието

3. Жалбоподателката твърди, че властите не са осъществили разследвали правилно настъпилата при пътнотранспортно произшествие смърт на сина ѝ и са я лишили от всякакво обезщетение в това отношение. Тя твърди също така, че по нейния граждански иск срещу лицето, за което твърди, че е виновно за произшествието, няма произнасяне в разумен срок.

4. Белгийското правителство, уведомено за правото си да участва в производството по делото (член 36, алинея 1 от Конвенцията и Правило 44, алинея 1 от Правилника на Съда), не се възползва от тази възможност.

5. С решение от 8 декември 2009 г. Съдът (Пето отделение) обявява жалбата за допустима.

6. Впоследствие, след реструктурирането на отделенията на Съда на 1 февруари 2011 г., жалбата е прехвърлена на Четвърто отделение.

7. Нито жалбоподателката, нито Правителството подават последващи становища.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

8. Жалбоподателката е родена през 1949 г. и живее в Серен, Белгия.

9. На 24 октомври 1994 г. нейният син – Живко Тодоров Тодоров, който е роден през 1972 г. и живее в Пловдив, България, участва в пътнотранспортно произшествие. На 2 ноември 1994 г. умира от уврежданията, които е получил.

А. Събитията от 24 октомври 1994 г. и смъртта на г-н Тодоров

10. През есента на 1994 г. г-н Тодоров се сприятелява със С.Н. Сутринта на 24 октомври 1994 г. двамата пътуват от Пловдив за Варна. Пътуват с кола – BMW 5, собственост на дружество, притежавано от семейството на С.Н. Следобед те тръгват от Варна обратно към Пловдив. Пътном минават през гр. Чирпан около 22:00 ч., където се срещат с брата на С.Н. и двама негови приятели – И.М. и И.И. Според показанията на С.Н. и на негов приятел – С.С., дадени по-късно (вж. параграфи 27 и 28 по-долу), малко след това по пътя за Пловдив те виждат С.С., чиято кола е спряна отстрани на пътя, тъй като спукал гума. Те му заемат резервната гума на BMW-то и продължават пътя си.

11. Когато някъде след 23:00 ч. преминават през с. Плодовитово, където ограничението на скоростта е 50 км/ч, те започват да изпреварват камион с ремарке. Камионът, управляван от П.П., стига до кръстовище и започва да завива наляво. BMW-то се движи след него с около 100 км/ч. То не намалява скоростта и се блъска челно в ремаркетото на камиона. Веднага след удара BMW-то се запалва. П.П., който няма никакви наранявания, излиза от камиона и с помощта на шофьора на „Лада Нива“, с регистрационен номер от гр. Ямбол, изважда г-н Тодоров и С.Н. от горящото BMW.

12. Около полунощ г-н Тодоров и С.Н. са откарани в болница в Чирпан. Г-н Тодоров е в много тежко състояние и в безсъзнание. Уврежданията на С.Н., макар и тежки, не са толкова опасни за живота му. Малко по-късно в болницата идва служител на полицията. Той няма възможност да разпита г-н Тодоров, нито С.Н. – първият е в безсъзнание, а вторият очевидно е в състояние на шок и в невъзможност да прави свързани изявления. След това служителят на полицията посещава местопроизшествието, взема бележки и прави снимки.

13. На 28 октомври 1994 г. г-н Тодоров е прехвърлен в болница в гр. Пловдив. Той не идва в съзнание и умира на 2 ноември 1994 г.

14. На 3 ноември 1944 г. лекар от съдебно-медицинското отделение на Пловдивския медицинския университет извършва аутопсия на

тялото на г-н Тодоров. Той установява многобройни наранявания по главата, крайниците и вътрешните органи. Заключение на лекаря е, че е починал от уврежданията на мозъка. Според него тези увреждания са причинени поради удара при сблъскването.

В. Наказателното производство

15. През нощта на катастрофата полицията образува дознание на действията на С.Н. по подозрение, че вследствие на нарушаване на правилата за движение по пътищата, той е причинил пътнотранспортно произшествие и така поради небрежност е причинил телесна повреда на г-н Тодоров.

16. На 25 октомври 1994 г. полицията разпитва П.П. Той описва катастрофата и казва, че е извадил двамата ранени младежи от BMW-то с помощта на други шофьори, които са спрели наблизо. Същият ден той дава кръвна проба. Пробата е изследвана на 14 ноември 1994 г. и е определено, че в кръвта му няма съдържание на алкохол.

17. На 16 декември 1994 г. дознателят, който разследва случая, възлага на експерт да определи дали смъртта на г-н Тодоров е в резултат от катастрофата.

18. На 3 януари 1995 г. полицията изпраща делото на Районната прокуратура в гр. Чирпан с предложение да преобразува дознанието в пълно разследване за убийство. След това делото е изпратено на Окръжната прокуратура в гр. Стара Загора, която на 20 януари образува разследване по наказателно производство.

19. На 9 февруари 1995 г. следователят, на когото е възложено делото, възлага на вещо лице да определи дали П.П. е извършил правилно маневрата. В заключението си, подадено на 5 март 1995 г., вещото лице казва, че П.П. е извършил правилно левия завой и че катастрофата се дължи на високата скорост, с която се е движело BMW-то и която надхвърля значително максимално разрешената скорост в този участък на пътя.

20. На 1 март 1995 г. следователят отново разпитва П.П.

21. На 7 март 1995 г. следователят възлага на вещо лице да определи: а) точното място, където са се сблъскали BMW-то и ремаркетото на камиона; б) точната скорост на BMW-то и на камиона преди произшествието; в) разстоянието между BMW-то и камиона към момента, когато камионът е започнал да завива наляво; и г) дали е било възможно водачът на BMW-то да избегне катастрофата. В заключението си, подадено на 13 март 1995 г., вещото лице казва, че: а) ударът е станал на пътното платно; б) камионът се е движел с около тринадесет км/ч, а BMW-то с около 100 км/ч; в) BMW-то е било на осемдесет и три метра зад камиона, когато последният е започнал да

завива; и че г) е било възможно водачът на BMW-то да спре преди точката на удара.

22. Както изглежда, през следващите месеци не са извършвани процесуални действия.

23. На 6 септември 1995 г. следователят изпраща преписката на Окръжна прокуратура, Стара Загора с препоръка да се спре производството. На 26 септември 1995 г. прокуратурата връща делото, като отбелязва, че макар че е изминала повече от половин година от образуването на производството, разследването не е пълно и всестранно. Не са извършени процесуални действия с участието на С.Н. и не са събрани различни други доказателства.

24. Междувременно, на 14 септември 1995 г. жалбоподателката и съпругът ѝ, който по-късно почива, завеждат граждански иск срещу С.Н.

25. На 23 октомври следователят разпитва С.Н. Той описва събитията от 24 октомври 1994 г. и твърди, че макар че BMW-то е собственост на дружество, чиито собственици са той и брат му, г-н Тодоров е карал по времето, когато е станало произшествието. Той също така казва, че може да намери свидетел, който да потвърди това негово твърдение.

26. На 17 ноември 1995 г. следователят отново разпитва П.П. Той посочва водача на „Лада Нива“ (вж. параграф 11 по-горе), но казва, че не помни името му и точния регистрационен номер на колата му. Описва как двамата са извадили ранените младежи от BMW-то и казва, че зад волана е бил С.Н. След това следователят организира очна ставка, при която П.П. посочва С.Н. като водача на BMW-то.

27. На 22 ноември 1995 г. следователят разпитва С.С. Той казва, че познава С.Н., но въобще не познава г-н Тодоров. Казва също така, че когато С.Н. и г-н Тодоров са спрели да му помогнат заради спуканата гума, г-н Тодоров е карал BMW-то.

28. На 24 ноември 1995 г. следователят предявява обвинение на С.Н. и провежда разпит. С.Н. твърди, че към момента на катастрофата, г-н Тодоров е карал BMW-то. По пътя от Варна те са се разменяли няколко пъти, но към момента на катастрофата зад волана е бил г-н Тодоров. За това можели да свидетелстват няколко души от Чирпан. Неговият приятел С.С. също можел да свидетелства за това – по пътя между Чирпан и мястото на произшествието.

29. Същият ден следователят разпитва И.М и И.И., които казват, че са вечеряли с брата на С.Н. в Чирпан, когато са се срещнали със С.Н. и г-н Тодоров. Те казват също, че познават С.Н., докато г-н Тодоров познават само по лице. И двамата заявяват, че към момента на срещата им г-н Тодоров е карал BMW-то.

30. На 7 декември 1995 г. следователят изпраща делото на Окръжна прокуратура, Стара Загора с препоръка производството да бъде

спряно. Той отбелязва, че заключението от техническата експертиза и огледът на местопроизшествието показват, че виновен за катастрофата е водачът на BMW-то. Единственият спорен въпрос е дали това е бил С.Н. или г-н Тодоров. П.П. заявява, че зад волана е бил С.Н. Последният обаче оспорва това твърдение и сочи трима свидетели – И.М., И.И. и С.С., и всички те твърдят, че г-н Тодоров е карал BMW-то.

31. На 10 януари 1996 г. Окръжна прокуратура, Стара Загора връща делото на следователя за допълнително разследване.

32. На 18 януари 1996 г. следователят разпитва служителя на полицията, който е образувал дознанието. Той казва, че първо е отишъл в болницата и след това на местопроизшествието, но не може да каже кое от двете лица в BMW-то е карало колата.

33. На 4 април 1996 г. следователят възлага на две вещи лица медици да оценят нараняванията на С.Н. и да дадат становище дали той наистина не е бил в състояние да даде смислени обяснения след произшествието. В заключението им, подадено на 9 май 1996 г., вещите лица казват, че не е възможно да се определи това само от материалите по преписката, тъй като скоро преди катастрофата С.Н. е участвал в друго пътнотранспортно произшествие. Необходимо е да го прегледат лично.

34. На 11 юли 1996 г. следователят възлага на пет вещи лица да изразят становище относно това дали г-н Тодоров или С.Н. е карал колата към момента на катастрофата. Обаче вещите лица не успяват да разпитат С.Н., който отсъства, поради което заключението не може да бъде изготвено. На 30 декември 1996 г. вещите лица връщат преписката на следователя и молят той да разпорежи С.Н. да бъде доведен принудително.

35. На 11 април 1997 г. Окръжна прокуратура, Стара Загора, на която преписката е била изпратена, връща делото за доразследване. Тя разпорежда С.Н. да бъде принудително доведен за разпит пред вещите лица.

36. На 24 април 1997 г. следователят прави искане полицията да издири С.Н. с цел той да бъде призован. Полицията дава информация за адреса му на 2 май 1997 г. На 13 май 1997 г. той е призован за 20 май 1997 г., но не се явява. Съответно, на 9 юли 1997 г. следователят разпорежда той да бъде принудително доведен. На 23 юли 1997 г. Окръжна прокуратура, Стара Загора решава да му бъде наложена мярка задържане под стража. На 21 ноември 1997 г. са дадени указания той да бъде намерен.

37. На 30 март 1998 г. С.Н. се явява пред следователя. Повдигнато му е обвинение, проведен е разпит и му е дадена възможност да се запознае с материалите по преписката с адвокат. Той казва, че се придържа към предишните си заявления.

38. На 13 октомври 1998 г. следователят изпраща делото на Районна прокуратура, Чирпан с препоръка да се образува съдебно производство срещу С.Н.

39. На 26 януари 1999 г. Окръжна прокуратура, Стара Загора връща делото на следователя, като между другото отбелязва, че той не е формулирал правилно обвинението, че не е събрана информация за предишни участия на С.Н. в пътнотранспортни произшествия, че възложената на 11 юли 1996 г. медицинска експертиза не е завършена. Прокуратурата дава указания на следователя да провери дали П.П. е извършил левия завой съобразно правилата за движение по пътя, и ако бъде установено, че това не е така, срещу него също да бъдат повдигнати обвинения.

40. На 9 февруари следователят възлага на вещо лице да определи дали П.П. е извършил правилно левия завой. В заключението си, подадено на 5 март 1999 г., вещото лице заявява, че П.П. не е нарушил правилата за движение по пътя.

41. На 11 март 1999 г. следователят възлага петорна експертиза, за да се определи въз основа на уврежданията на г-н Тодоров и на С.Н. кой от двамата е карал BMW-то към момента на катастрофата. Вещите лица проучват материалите по преписката, включително медицинското заключение, съставено когато г-н Тодоров е приет в болницата в Чирпан, доклада от аутопсията и медицинското заключение за състоянието на С.Н. от деня след катастрофата. На 8 юни 1999 г. те преглеждат С.Н., а на 11 юни 1999 г. правят рентгенова снимка и компютърна томография. Обаче не успяват да огледат BMW-то, защото то очевидно е изчезнало.

42. На 14 юли 1999 г. следователят разпитва С.Н. във връзка с местонахождението на BMW-то. Той казва, че го е оставил на улица в с. Градина. По-късно някой го е преместил оттам и той няма представа къде се намира то.

43. В заключението си вещите лица казват, че без да огледат BMW-то, само въз основа на данните от медицинските заключения, не могат да стигнат до окончателен извод относно това кой от двамата е карал колата към момента на катастрофата.

44. На 23 август 1999 г. следователят отново повдига обвинения на С.Н. и провежда разпит, а на 7 септември 1999 г. разпорежда жалбоподателката да бъде допусната да участва в производството като граждански ищец.

С. Спирането на производството и обжалването от страна на жалбоподателката срещу него

45. На 15 септември 1999 г. следователят изпраща делото на Окръжна прокуратура, Стара Загора с предложение С.Н. да бъде изправен пред съда.

46. Обаче на 27 септември 1999 г. Окръжна прокуратура, Стара Загора решава да спре производството, като се обосновава с това, че не е категорично доказано кой е карал BMW-то към момента на катастрофата. Според И.М., И.И. и С.С. това е бил г-н Тодоров, а П.П. твърди, че това е бил С.Н. Вещите лица не са успели да стигнат до категоричен извод по този въпрос. Също така не е ясно дали линията по средата на пътното платно е била непрекъсната или прекъсната. Ето защо обвинението не е доказано. На 19 май 2001 г. прокуратурата изпраща служебно делото на Окръжен съд, Стара Загора

47. В решение от 6 юни 2001 г. Окръжен съд, Стара Загора връща делото на прокуратурата с указания да уведомят жалбоподателката за спирането на производството, тъй като съгласно промяна в закона, постановлението за спиране на производството вече не подлежи автоматично на разглеждане от страна на съдилищата, а може да бъде разгледано само по искане на засегнатите лица.

48. На 27 юни 2001 г. прокурор от Окръжна прокуратура, Стара Загора отново спира производството. Той описва свързаните с катастрофата обстоятелства и казва, че е ясно, че водачът на BMW-то е нарушил правилата за движение по пътищата, а П.П. е извършил правилно ляв завой. Обаче, въпреки че са предприети всички необходими действия, разследването не е в състояние да установи кой е карал BMW-то към момента на катастрофата. Трима свидетели – И.М., И.И. и С.С. – са категорични, че г-н Тодоров е карал BMW-то. Вещите лица не са били в състояние да достигнат до категорично заключение по този въпрос. Служителят на полицията, който е извършил оглед на местопроизшествието, също не е могъл да каже кой е карал BMW-то. От друга страна, при разпита П.П. е заявил, че С.Н. е карал BMW-то и го е посочил като водача при очна ставка. Също така не е ясно дали линията по средата на пътното платно е била цяла или прекъсната. Ето защо обвинението не е доказано.

49. Това постановление е изпратено на жалбоподателката на 2 януари 2003 г.

50. На 10 януари 2003 г. жалбоподателката подава жалба пред Окръжен съд, Стара Загора. Тя изтъква, че изводът, че не може да се определи дали С.Н. е бил зад волана към момента на катастрофата, се основава на непълни доказателства. Предпочитанието на властите да кредитират показанията на И.М., И.И. и С.С., които не са очевидци на катастрофата, пред тези на П.П., който е извадил жертвите от горящото

BMW, е неоснователно. Разминаването между версиите им трябва да бъде изяснено чрез очна ставка. Тя също така сочи, че не би било много трудно да бъде установена самоличността на водача на „Лада Нива“ и той да бъде разпитан, а това не е направено.

51. На 24 януари 2003 г. съдът, като установява, че прокуратурата не е връчила препис от жалбата на С.Н., връща делото с указания това да бъде направено. Очевидно тя изпълнява указанията на съда и отново изпраща делото в съда.

52. След провеждането на заседание на 7 май 2003 г., с определение от 23 май 2003 г. съдът потвърждава постановлението за спиране на производството. Той приема, че при разглеждането на жалбата срещу постановлението, с което се спира наказателното производство, съдът не е в състояние да контролира начина, по който органите на прокуратурата са ценили доказателствата, нито вместо тях да попълни празнотите в мотивите им. Съдът не е компетентен да събира нови доказателства, а оценката му трябва да се основава на наличните материали по делото. Ето защо, дори и да намира празноти в постановлението, съдът не може да го отмени на това основание.

53. Жалбоподателката подава жалба, но след промяна в законодателството, влязла в сила от 3 юни 2003 г., съгласно която определенията на първоинстанционния съд по отношение на постановления на прокуратурата, с които се спира наказателното производство са окончателни, съдът прекратява производството на 23 юни 2003 г.

54. По време на производството жалбоподателката пише много писма до прокуратурата, с които иска да ускорят процедурата по делото. В някои от тези случаи ръководителят на прокуратурата изпраща писма до по-долустоящата прокуратура с указания да завършат бързо делото.

D. Заведеното от жалбоподателката гражданско производство срещу С.Н.

55. На 7 декември 1998 г. жалбоподателката подава иск за неправомерно увреждане срещу С.Н. в Окръжен съд, Пловдив. След съдебно заседание, проведено на 16 март 1999 г., съдът спира производството в очакване на изхода от разследването по наказателното производство. Няколко пъти между 2001 и 2003 г. той прави запитване относно развитието на разследването. На 22 декември, след като е потвърдено спирането на производството от страна на прокуратурата, съдът възобновява производството по разглеждането на иска.

56. След това съдът провежда две съдебни заседания – на 11 февруари и 9 април 2004 г. Жалбоподателката не е открита на

домашния ѝ адрес и не е призована за първото заседание, като е било прието, че тя се счита за призована съобразно правило, с което се допуска задочно призоваване на лицата, ако те не уведомят съда за промяна в адреса си. Съдът призовава жалбоподателката за второто заседание чрез адвоката, който я е представлявал преди спирането на производството. Обаче нито жалбоподателката, нито адвокатът се явяват по делото. Съдът допуска като доказателство постановлението на прокуратурата наказателното производство да бъде спряно и определението, с което Окръжен съд, Стара Загора потвърждава спирането (вж. параграфи 48 и 52 по-горе).

57. Окръжен съд, Пловдив отхвърля иска на жалбоподателката на 10 май 2004 г., като приема следното:

„Постановлението на прокурора [от 27 септември 1999 г. – вж. параграф 46 по-горе] и определението на Окръжен съд, Стара Загора [от 23 май 2003 г. – вж. параграф 52 по-горе] са приети като доказателства, без да бъдат оспорени. Постановлението на прокурора сочи, че наказателното производство срещу [С.Н.] е спряно поради липса на доказателства на основание чл. 343, ал. 1, б. „в“ във връзка с чл. 342, ал. 1 от Наказателния кодекс [вж. параграф 60 по-долу]. Причина да бъде спряно производството е, че не е установено по категоричен начин кой е карал колата към момента на пътнотранспортното произшествие и че няма категоричен извод относно разделителната линия на пътното платно – дали тя е била непрекъсната или прекъсната. При тези обстоятелства [съдът] намира, че искът по чл. 45, ал. 1 от Закона за задълженията и договорите [вж. параграф 61 по-долу] е неоснователен и следва да не бъде уважен. ...”

58. Съобщение за решението на съда е изпратено на адреса на жалбоподателката в България, но не е било връчено, тъй като тя вече не живее там. Друго съобщение е изпратено на горепосочения адвокат; то е получено от негов колега на 8 юни 2004 г.

59. Няма индикации, че жалбоподателката е обжалвала решението на съда.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

60. Чл. 343, ал. 1, б. „в“ във връзка с чл. 342, ал. 1 ат НК от 1968 г. инкриминира причиняването на смърт на друго лице, когато при управление на МПС непредпазливо бъдат нарушени правилата за движение. Наказанието е лишаване от свобода за срок до шест години.

61. Гражданскоправните последици от пътнотранспортни произшествия се регулират от общите правила за непозволено увреждане. Относимите разпоредби са в чл. 45 и 54 от Закона за задълженията и договорите от 1951 г. Чл. 45 предвижда, че всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму. Във всички случаи на непозволено увреждане вината се предполага до доказване на противното (чл. 45, ал. 2). Обезщетение се дължи за всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от

увреждането (чл. 51, ал. 1). Размерът на обезщетението за неимуществени вреди се определя от съда по справедливост (чл. 52).

62. Правото относно гражданскоправните иски в наказателното производство и отделните гражданскоправни иски е изложено в решението относно допустимостта по делото *Тончев с/у България* ((реш.), № 18527/02, 14 октомври 2008 г.) и в параграфи 29 и 30 от решението на Съда по делото *Динчев с/у България* (№23057/03, 22 януари 2009 г.).

63. Разпоредбите относно спирането на наказателното производство в досъдебната фаза са изложени в решението на Съда по делото *Ненков с/у България* ((реш.), 24128/02, 7 октомври 2008 г.).

64. Правилата относно спирането на гражданското производство и последиците от решението да се спре разследването в наказателното производство по отношение на разглеждането на отделен граждански иск, основан на същите събития, към съответния момент се съдържат в чл. чл. 182, 183 и 222 от Гражданския процесуален кодекс от 1952 г. Те предвиждат следното:

Чл. 182, ал. 1

„Съдът спира производството:

...

(д) когато при разглеждането на едно гражданско дело се разкрият престъпни обстоятелства, от установяването на които зависи изходът на гражданския спор.”

Чл. 183, ал. 1

„Производството се възобновява служебно или по искане на една от страните, след като бъдат отстранени пречките за движението му...”

Чл. 222

„Влязлата в сила присъда на наказателния съд е задължителна за гражданския съд, който разглежда гражданските последици от деянието, относно това дали е извършено деянието, неговата противоправност и виновността на дееца.“

65. Бившият Върховен съд се е произнасял неколккратно относно действието на горепосочените разпоредби.

66. В решение от 1 декември 1966 г. (тълк. реш. № 142 от 1 декември 1966, ОСГК на ВС), Общото събрание на Гражданските отделения на бившия Върховен съд дава задължително тълкуване на чл. 182, ал. 1, б. „д“ и на чл. 222 от ГПК, като приема, че постановлението на прокурора, с което се спира наказателното производство на основание че обвиняемият не е извършил деянието, в което е обвинен, за разлика от осъдителната или оправдателната присъда, не е задължително за гражданския съд, който се произнася по гражданскоправните последици от това деяние.

67. В решение от 18 януари 1980 г. (реш. № 3421 от 18 януари 1980 г. по гр. д. № 1366/1979 г., ВС, I г. о.), Първо гражданско отделение на ВС приема:

„По принцип фактът, [че е извършено] престъпно деяние, може да бъде установен само в производство по Наказателно-процесуалния кодекс. Ето защо на основание чл. 182 [ал.1] (д) от Гражданския процесуален кодекс [от 1952 г.], когато едно твърдяно гражданско право произтича от факт, който съставлява престъпление по НК, гражданският съд е длъжен да спре гражданското производство. Това е необходимо, за да се следва решението на наказателния съд. То е задължително за гражданските съдилища по всички дела, независимо от престъплението, за което се отнася [производството]. Задължителната сила на решенията на наказателните съдилища е посочена в чл. 222 от ГПК [от 1952 г.].

Според [тази разпоредба], влязлата в сила присъда на наказателния съд е задължителна за гражданския съд, който разглежда гражданскоправните последици от престъпното деяние, по въпросите дали е извършено деянието, дали то е противоправно и дали деецът го е извършил виновно. Законът не допуска [гражданският] съд свободно да преценява доказателствата и изисква този съд, с цел да спази присъдата, да приеме за установени фактите, които тази присъда приема за осъществени или неосъществени. Присъдата на наказателния съд има сила на пресъдено нещо по отношение на посочените в чл. 222 въпроси. Силата на пресъдено нещо следва да се взема предвид от всички съдилища и държавни органи. Тя не може да бъде оспорвана, след като присъдата на наказателния съд е влязла в сила. Тя предполага, че деянието – предмет на наказателната присъда, и деянието, което следва да бъде установено в гражданското производство, съвпадат. Няма значение дали деянието е извършено от ответника в гражданския спор, или е осъществено от трето лице и има значение за отговорността на ответника. [Съдът] е длъжен да счита за задължителни не само осъдителните присъди, но също и оправдателните такива по дела, където е установена несъставомерност на [разглежданото] непозволено увреждане: например, липсата на непозволено увреждане, [или] липсата на причинно-следствена връзка между деянието и вредата [понесена от ищеца]. Обаче не е необходимо да се счита за задължителна присъдата на наказателния съд, когато той е оправдал ответника на основание, че деянието му не съставлява престъпление – едно деяние, макар и да не съставлява престъпление, все пак може да представлява непозволено увреждане. Обвързващата сила на присъдата се отнася до всички елементи от състава на престъплението. Когато размерът на вредата влиза в състава на престъплението, установеното от наказателния съд по отношение на този размер е задължително за съда, който се произнася по гражданския иск. Когато наказателният съд е направил изводи относно размера на причинената вреда, тъй като той влиза в състава на престъплението, в което е обвинено лицето, тези изводи са задължителни за съда, който разглежда гражданския спор. [Например] по дело за кражба, където откраднатата сума е елемент от състава на престъплението, изводите на съда относно тази сума са задължителни по гражданското дело. [Също така, при] случаи на съзнателно лошо управление ..., размерът на причинените вреди е елемент от състава на престъплението; за да съставлява престъпление, въпросното деяние трябва да е причинило значителни вреди. За да се определи дали вредите са значителни, наказателният съд трябва да направи изводи относно техния размер. Ето защо посоченият в присъдата размер на вредите е задължителен [за гражданския съд].”

68. В решение от 13 декември 1988 г. (реш. № 817 от 13 декември 1988 г. по гр. д. № 725/1988 г., ВС, IV г. о.) относно иск за вреди, основан на пътнотранспортно произшествие, Четвърто гражданско отделение на ВС приема:

„Като отхвърля иска, [по-долният] съд приема, че единственият, който носи вината за произшествието, е ищецът, който на разстояние от около десет метра внезапно е изскочил пред колата, за да пресече улицата и следователно, въпреки действията на водача, ударът не е избегнат.

Този извод се основава на факта, че разследването в наказателното производство срещу водача е спряно на основание липса на доказателства, липса на някои елементи от състава на престъплението и липсата на вина.

Като основава своите изводи на спирането на разследването в наказателното производство, [по-долният съд] действа в нарушение на чл. 222 от ГПК, който предвижда, че само влязлата в сила присъда на наказателния съд е задължителна за гражданския съд, разглеждащ гражданскоправните последици от деянието ... Постановлението на прокурора за спиране на разследването няма доказателствена стойност и неговите изводи не са задължителни за разглеждащия гражданскоправните последици от деянието съд. Когато няма присъда на наказателен съд, в която се приема, че обвиняемият не е виновен за причиняването на увреждане на ищеца, гражданският съд трябва да установи дали ответникът е извършил, или не твърдяното деяние въз основа на всички видове доказателства, допустими според Гражданския процесуален кодекс. Постановлението на прокурора за спиране на разследването няма доказателствена стойност и не доказва, че ответникът не носи вина за пътнотранспортното произшествие.”

ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

69. Жалбоподателката се оплаква, че властите не са разследвали правилно смъртта на сина ѝ и са я лишили от всякакво обезщетение в тази връзка. Тя се позовава на член 2 от Конвенцията, който гласи в относителната му част:

„1. Правото на живот на всеки се защитава от закона. ...”

A. Твърденията на страните

70. Правителството твърди, че разследването на произшествието е започнало незабавно. Делото многократно е връщано за допълнително разследване и са предприемани указаните действия. Властите са събрали всички относими доказателства и разследването е всестранно, безпристрастно и независимо.

71. Според жалбоподателката не може да се приеме, че разследването е било ефикасно. Тя изтъква, че властите не са успели да го завършат през прекалено дълъг период от време и твърди, че са направили фрапантни пропуски при събирането и преценката на доказателствата. По-конкретно, П.П. не е бил правилно разпитан. Не е бил направен опит да бъде установена самоличността на водача на „Лада Нива“ и той да бъде разпитан. С.Н. е бил разпитан за първи път около една година след произшествието, което му е дало възможност да съчини благоприятна за него версия на събитията. Не са били положени усилия да бъде проверено например твърдението на С.С., като се провери дали липсва резервната гума на BMW-то. Всички експертизи са били възложени със закъснение и съответно, не е било възможно вещите лица да достигнат до достоверни изводи. Не са били направени сериозни опити да бъде намерен С.Н., който изчезва в периода между 1997 и 1998 г. Не е направен опит да се проверят изявленията на И.М. и И.И. Не са разпитани лекарите и сестрите от спешно отделение и не е направен оглед на BMW-то, като то не е запазено за последващи изследвания. Нито един от тези недостатъци не е поправен от съда, който е разгледал жалбата срещу постановлението за спиране на производството, поради позицията, която той е заел във връзка със своята компетентност в такова производство. Тази позиция е дала на органите на прокуратурата неограничено право на преценка и е направила възможно да влязат в сила техните напълно необосновани изводи.

В. Преценката на Съда

72. Член 2 не се отнася само за смъртни случаи, причинени от използването на сила от страна на държавни служители. В първо изречение на алинея 1 е заложено позитивно задължение на Договарящите държави да предприемат подходящи мерки за запазване на живота на лицата, намиращи се под тяхната юрисдикция. Това задължение е приложимо за всякакви дейности, при които би могло да бъде застрашено правото на живот (вж. *Онерйълдъз с/у Турция (Öneriyıldız v. Turkey)* [ГК], № 48939/99, пар. 71, ЕСПЧ 2004-XII). Съдът е приел във връзка с областта на медицината, че в случаи на смърт на пациенти, за които се полагат медицински грижи, независимо дали те се осъществяват в публичния, или частния сектор, горното задължение изисква наличието на ефикасна съдебна система, която може да определи причината за смъртта и да търси отговорност от виновните лица (вж. *Калвели и Чилио с/у Италия (Calvelli and Ciglio v. Italy)* [ГК], № 32967/96, пар. 49, ЕСПЧ 2002-I; *Во с/у Франция (Vo v. France)* [ГК], № 53924/00, пар. 89, ЕСПЧ 2004-VIII; и *Шилих с/у Словения (Šilih v. Slovenia)* [ГК], № 71463/01, пар. 192, 9 април 2009 г.). Същото се

отнася и за случаи на смърт, причинена при пътнотранспортни произшествия (вж. *Райковска с/у Полша (Rajkowska v. Poland)* (реш.), № 37393/02, 27 ноември 2007 г.).

73. Макар че при някои случаи спазването на това задължение изисква прибегване до наказателноправни средства за защита (вж. *Онерйълдъз*, цитирано по-горе, пар. 93 – във връзка с указания за изхвърлянето на опасни домакински уреди, както и *Ал Файед с/у Франция (Al Fayed v. France)* (реш.), №38501/02, пар. 73-78, 27 септември 2007 г. и *Райлийн с/у Молдова (Railean v. Moldova)*, № 23401/04, пар. 28, 5 януари 2010 г. – във връзка с пътнотранспортни произшествия, при които е настъпила смърт при съмнителни обстоятелства), ако нарушението на правото на живот не е умишлено, член 2 не изисква задължително такива средства за защита; държавата може да изпълни задължението си като предложи на пострадалите гражданскоправно средство за защита – самостоятелно или във връзка с наказателноправно средство за защита, което да дава възможност да се установи наличието на отговорност на съответните лица и да се получи някакво подходящо гражданскоправно обезщетение, като например такова за вреди (вж. *Калвели и Чилио*, пар. 51; *Во*, пар. 90 и *Шилих*, пар. 194, всички цитирани по-горе). Обаче това средство за защита не трябва да съществува само на теория; то трябва да действа ефикасно на практика в определен период от време, като дава възможност делото да бъде разгледано без излишно забавяне (вж. *Калвели и Чилио*, цитирано по-горе, пар. 53 в края; *Бирзиковски с/у Полша (Byrzykowski v. Poland)*, № 11562/05, пар. 105 в края, 27 юни 2006 г.; *Додов с/у България*, № 59548/00, пар. 83 в края и пар. 95, ЕСПЧ 2008-... ; *Шилих*, цитирано по-горе, пар. 195 ; *Г.Н. и други с/у Италия (G.N. and Others v. Italy)*, № 43134/05, пар. 96, 1 декември 2009 г. и *Оял с/у Турция (Oyal v. Turkey)*, № 4864/05, пар. 74, 23 март 2010 г.). Предназначението и целта на Конвенцията като инструмент за защита на отделните човешки същества изисква клаузите ѝ да се тълкуват и прилагат по такъв начин, че предвидените в нея гаранции да бъдат практически приложими и ефикасни (вж. *Онерйълдъз*, цитирано по-горе, пар. 69).

74. По настоящото дело няма нищо, което да сочи, че смъртта на сина на жалбоподателката е причинена умишлено, и обстоятелствата, при които тя се е случила, не са такива, че да пораждаат съмнения в това отношение. Ето защо член 2 не изисква задължително да е налице наказателноправно средство за защита. При това положение Съдът трябва обстойно да разгледа процедурите, които е имала на разположение жалбоподателката във връзка със смъртта на сина ѝ. Имало е две такива процедури. Първата е била разследването в наказателното производство, образувано от органите на

прокуратурата; жалбоподателката е участвала в него и е завела граждански иск (вж. параграф 24 по-горе). Второто е отделното гражданско дело, което жалбоподателката е завела срещу С.Н. (вж. параграф 55 по-горе). Въпросът е дали конкретните обстоятелства по всяко от тях отговарят на изискванията, свързани със задължението на държавата по член 2 да осигури ефикасна съдебна система (вж. *Бирзиковски*, цитирано по-горе, пар. 106 и 107).

75. Съдът ще започне с разглеждането на начина, по който се е развило разследването в наказателното производство, тъй като само по себе си това производство дава възможност да бъде изпълнено това задължение (вж. *Шилих*, цитирано по-горе, пар. 202 и *Заволока с/у Латвия (Zavoloka v. Latvia)*, № 58447/00, пар. 36 и 39, 7 юли 2009 г.).

76. Първата правеща силно впечатление характеристика на това разследване е неговата значителна продължителност: то продължава общо повече от шест и половина години (вж. параграфи 15 и 46 по-горе). Това се дължи на определени забавяния и недостатъци при извършването на особено важни действия по разследването, поради които става необходимо прокуратурата да връща делото на разследващите органи не по-малко от четири пъти. (вж. параграфи 23, 31, 35 и 39 по-горе и *Бирзиковски*, цитирано по-горе, пар. 111). След това изминават още три години и почти девет месеца докато уведомят жалбоподателката за спирането на разследването и докато бъде разгледана нейната жалба срещу него (вж. параграфи 46-53 по-горе).

77. Второ – и този момент е тясно свързан с първия, не изглежда органите, на които е възложено производството, да са положили разумни усилия да съберат доказателства и да установят фактите. Те са успели да установят доста рано, че катастрофата е станала по вина на водача на леката кола, а не на водача на камиона (вж. параграфи 19 и 30 по-горе). Единственият съществен нерешен въпрос е бил, както те са отбелязали, кой е бил водачът – синът на жалбоподателката или обвиняемият С.Н. Властите са били изправени пред две противоположни версии по този въпрос. Първата е тази на прекия очевидец П.П., който не е свързан с обвиняемия и е твърдял, че именно последният е карал колата. Втората е тази на обвиняемия, подкрепена от трима свидетели – И.М., И.И. и С.С., които са негови приятели и не са преки свидетели (вж. параграфи 25-29 по-горе). Несъмнено, националните органи са тези, които следва да се произнесат по такива фактически въпроси. Въпросът обаче е, дали те са положили разумни усилия да сторят това.

78. За да отговори на този въпрос, следователят, на когото е възложено делото, е разпитал служителя на полицията, образувал дознанието (вж. параграф 32 по-горе) и се е опитал да получи мнението на вещо лице. Обаче, тъй като тези две действия са предприети много време след събитията, а второто не е било

извършено правилно (вж. параграфи 33-43 по-горе), те не доставят никаква информация. Властите не са проучили никакви други възможности да разрешат фактическото противоречие, пред което са били изправени.

79. Предвид на тези пропуски и което е по-важно, поради прекомерното време, което те са отнели, трудно може да се приеме, че разследването в наказателното производство е било ефективно за целите на член 2. Следователно е необходимо да бъде разгледано доколко е било ефективно заведеното от жалбоподателката отделно гражданско дело (вж. *Шилих*, пар. 202 и 203 и *Додов*, пар. 91, двете цитирани по-горе).

80. Според Съда, производството по принцип дава възможност за адекватно обезщетение във връзка със смъртта на сина на жалбоподателката (вж. *Райковска*, цитирано по-горе). Съдът обаче не смята, че това е станало по настоящото дело поради следните причини.

81. Първо, производството продължава пет години и почти пет месеца пред една съдебна инстанция, тъй като според българския Граждански процесуален кодекс то е трябвало да бъде спряно и фактически е било спряно в очакване на изхода от разследването в наказателното производство (вж. параграфи 55 и 64-68 по-горе). Макар че в това спиране няма нищо лошо само по себе си (вж. *Бирзиковски*, пар. 116 и *Шилих*, пар. 205, двете цитирани по-горе), съпътстващите го забавяния в разследването, както вече беше отбелязано, създават проблеми (пак там, а също и съответно *Джангозов с/у България*, № 45950/99, пар. 38, 8 юли 2004 г. и *Тодоров с/у България*, № 39832/98, пар. 48, 18 януари 2005 г.). Както Съдът отбеляза по-горе, изискванията на член 2 не могат да бъдат изпълнени, ако наличните средства за правна защита не действат ефикасно в рамките на разумен срок. Наистина, докато производството е спряно, жалбоподателката не е в състояние да представи каквито и да било доказателства, докато същевременно с течение на времето възможността за достъп до такива доказателства намалява силно. Както е отбелязано по-горе, забавянето в действията на разследващите органи е попречило на назначените от тях вещи лица да изяснят много важен аспект от делото. Наистина, след възобновяването на производството жалбоподателката не е взела участие в него и не се е опитала да представи доказателства в подкрепа на иска си. Обаче не би било реалистично да се очаква от нея да стори това, след като е изтекло толкова много време след случилото се.

82. Второ, разглеждащият делото съд е отхвърлил иска само въз основа на установеното в разследването по наказателното производство (вж. параграф 57 по-горе), което, както вече беше отбелязано, е опорочено от пропуски да бъдат своевременно събрани много важни доказателства (вж. съответно *Еуджения Лазар с/у Румъния (Eugenia Lazăr v. Romania)*, № 32146/05, пар. 90, 16 февруари

2010 г.). Наистина, подходът на съда би могъл да бъде обяснен с пропуската на жалбоподателката надлежно да работи по своя граждански иск след възобновяването на производството, в резултат на което съдът не е разполагал с никакви други доказателства, с които да обоснове своето решение. Също така е истина, че в случай на обжалване на решението на съда, жалбоподателката би могла да получи от въззивния съд произнасяне, че делото трябва да бъде разгледано въз основа на всички доказателства, тъй като съобразно българското право гражданският съд не е формално обвързан с установеното от органите на прокуратурата при спиране на наказателното производство (вж. параграфи 64-68 по-горе, а също и *Асенов и други с/у България*, 28 октомври 1998 г., пар. 112, *Доклади за присъди и решения* 1998-VIII, и за разлика от *Тарариева с/у Русия* (*Tarariyeva v. Russia*), № 4353/03, пар. 101, 14 декември 2006 г.). Обаче не може да се пренебрегне факта, че обжалването би отнело още повече време и че жалбоподателката би могла да бъде изправена пред дори още по-големи, а възможно и непреодолими трудности, много години след събитията да представи убедителни доказателства в подкрепа на иска си (вж. съответно *Атанасова с/у България*, № 72001/01, пар. 46 в края, 2 октомври 2008 г. и *Динчев*, цитирано по-горе, пар. 50 в края). Доколкото разследването в наказателното производство не е успяло да хвърли достатъчно светлина върху свързаните със смъртта на сина на жалбоподателката факти, на практика жалбоподателката е била лишена от достъп до ефикасната съдебна система, което се изисква съобразно член 2 от Конвенцията (вж. параграфи 72 и 73 по-горе). Ето защо при конкретните обстоятелства по това дело, гражданскоправното средство за защита, което е било на нейно разположение, не може да бъде считано като ефикасно за целите на тази клауза.

83. Съдът прави извода, че правната система като цяло, след като е била сезирана със случай на непредпазливо причиняване на смърт, по който може да се спори, не е успяла да осигури адекватен и своевременен отговор в съответствие със задължението на държавата по член 2 от Конвенцията да осигури ефикасна съдебна система. Ето защо е налице нарушение на тази клауза.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6, АЛИНЕЯ 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

84. Жалбоподателката се оплаква, че по иска ѝ за вреди срещу С.Н. няма произнасяне в разумен срок. Тя се позовава на член 6, алинея 1 от Конвенцията, който в относимата си част гласи:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения ..., има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок, от ... съд ...“

85. Правителството твърди, че продължителността та наказателното производство не може да се вмени във вина на властите.

86. Жалбоподателката твърди, че това производство продължава за прекалено дълъг период от време.

87. Като има пред вид установеното по член 2, Съдът смята, че не е необходимо да разглежда отделно дали е налице нарушение на член 6, алинея 1 от Конвенцията (вж. *Бирзиковски*, пар. 121 и *Шилих*, пар. 216, двете цитирани по-горе).

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

88. Член 41 от Конвенцията гласи:

„Ако съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна“

A. Вреди

89. Жалбоподателката претендира сумата от 200 000 евро за неимуществени вреди. Тя твърди, че е страдала изключително силно в резултат на трагичната загуба на своя син. Това страдание е било усилено от неспособността на правната система да изправи пред правосъдието отговорните за това лица в продължение на толкова много години.

90. Правителството не коментира искането на жалбоподателката.

91. Съдът установява, че държавата не е отговорна за смъртта на сина на жалбоподателката, а само за неспособността си да отговори адекватно и своевременно на пътнотранспортното произшествие, в което той е загубил живота си. Независимо от това, Съдът смята, че поради тази причина жалбоподателката трябва да е изпитала много тежка фрустрация. Като се произнася по справедливост, както се изисква по член 41, Съдът ѝ присъжда сумата от 8 000 евро, плюс всякакви данъци, с които тази сума би могла да бъде обложена.

B. Разходи и разноски

92. Жалбоподателката иска да ѝ бъде възстановена сумата от 5 000 евро за разноски по вътрешните съдебни производства и 5 000 евро

хонорари на адвоката ѝ за производството в Страсбург. Тя не представя никакви документи в подкрепа на искането си.

93. Правителството не коментира претенцията на жалбоподателката.

94. Съобразно практиката на Съда, всеки жалбоподател има право на възстановяване на разходите по производството само дотолкова, доколкото е доказал, че, *inter alia*, те са понесени действително. За тази цел Правило 60, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда предвижда, че жалбоподателите трябва да приложат към претенциите си за справедливо удовлетворение „всякакви относими документи като доказателство“, като при неизпълнение на това изискване Съдът „може изцяло или частично да отхвърли исканията“. По настоящото дело, като отбелязва, че жалбоподателката не е представила никакви документи в подкрепа на искането си, Съдът не присъжда никаква сума по тази точка.

С. Лихва за забава

95. Съдът намира, че е правилно лихвата за забава да се основава на пределната ставка за заеми на Европейската централна банка, като към нея се добавят три процента.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Приема* единодушно, че е налице нарушение на член 2 от Конвенцията поради това, че държавата не е успяла да осигури ефикасна съдебна система във връзка със смъртта на сина на жалбоподателката;
2. *Приема* единодушно, че не е необходимо да разгледа отделно оплакването по член 6, алинея 1 от Конвенцията.
3. *Приема* с шест на един глас
 - (а) че държавата-ответник трябва да заплати на първата жалбоподателка, в срок от три месеца от датата на влизането на решението в сила съобразно член 44, алинея 2 от Конвенцията, сумата от EUR 8 000 (осем хиляди евро) за неимуществени вреди, плюс всякакви данъци, с които жалбоподателката би могла да бъде обложена, която сума следва да бъде превърната в български лева по курса, приложим към датата на плащането;
 - (б) че след изтичането на горепосочените три месеца до изплащането на определените суми, върху тях се начислява проста

лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка за срока на неизпълнение, увеличена с три процента;

4. *Отхвърля* единодушно искането на жалбоподателката за справедливо удовлетворение в останалата му част.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 24 май 2011 г., съобразно правило 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Фатош Арачи
Заместник-секретар

Николас Браца
Председател